

20 ביוני 2013

לכבוד
ח"כ דוד רותם
יו"ר ועדת חוקה חוק ומשפט

שלום רב,

הנדון: דיון בוועדת חוקה - הליכי גביית חובות ברשויות המקומיות

לקראת הדיון בוועדת חוקה ביום שני 24.6.13 בשעה 10:00 בנושא "הליכי גביית חובות ברשויות המקומיות", אנו פונים אליכם לבקשכם לדרוש הפסקה מיידי של השימוש בחברות גבייה פרטיות לגביית החובות של הרשויות המקומיות, נוכח חוסר סמכות בהעדר הסמכה בחוק ובשל הפגיעה החמורה בזכויות אדם. ולכל הפחות, לקדם בדחיפות חקיקה שתסדיר את גביית החובות כאמור. הכל כמפורט במכתבנו זה.

שמונה שנים מאז שהתחייבה המדינה בפני בג"ץ כי תסדיר את התחום בחקיקה וחמש שנים מאז בחן מבקר המדינה את הנושא וקבע כי קיימים ליקויים חמורים בפעילות חברות הגבייה הפרטיות וכי נדרשת חקיקה בדחיפות, **טרם קודמה הצעת החוק**. ההתנהלות בעניין זה מקוממת עוד נוכח התחייבות מפורשת של נציג משרד הפנים, עו"ד נתן בביוף, בדיון בוועדת הפנים והגנת הסביבה ביום 6.12.2011 בנושא "פעילותן של חברות גבייה פרטיות ברשויות המקומיות", כי הצעת החוק מוכנה ותקודם במהרה.

יודגש, כי עמדתנו העקרונית היא כי הפרטה של סמכויות גבייה הינה פסולה היות שמדובר בסמכויות שלטוניות הכרוכות בהפעלת כח ובשיקול דעת שלטוני וזאת במיוחד בהליכי הגבייה המנהליים שאינם כפופים לבקרה או פיקוח של בית המשפט. אולם אנו סבורים שככל שהפרטה זו ממשיכה להתקיים, היא מחייבת הסדר חוקי מתאים.

מבוא

זה שנים רבות שסמכויות שלטוניות של גביית החובות הנתונות לרשויות המקומיות בחוק הופרטו לידי חברות פרטיות הפועלות למטרות רווח. סמכויות אלה כוללות שימוש במגוון רחב של אמצעים פוגעניים לצורך גביית חובות עבור הרשויות המקומיות ובין היתר, **כניסה לבתי חייבים ואף שימוש בכוח לצורך פריצה לבתים ועיקול רכוש מחייבים**. חברות הגבייה הפרטיות בעלות תמריץ כלכלי גבוה לגבות חובות, עושות לעיתים שימוש בשיטות גבייה אגרסיביות כלפי חייבים, כך על פי דיווחים בתקשורת.¹

להלן הפגמים הקיימים כיום בשימוש שעושות הרשויות המקומיות בחברות גבייה פרטיות:

¹ איריס מיזן, **תחקיר: הדרכים המפוקפקות של הרשויות המקומיות לאיתור חייבים**, nana10, 3.8.2008; עמית גולדנברג, **שוהר מידות**, nrg-מעריב, 30.11.2008; מירב קריסטל, **אופס, טעות בגבייה**, ynet, 30.11.2010; מירב קריסטל, **הקלות הבלתי נסבלת של הקנסות**, ynet, 8.3.2011; דנה סומברג, **תחקיר: מי מרוויח מדוחות החנייה שלכם?**, חדשות 2, 17.7.2011; זיו גולדפישר, **נתניה: ניצחון האזרח הקטן על חברת הגבייה של העירייה**, nrg-מעריב, 30.8.2011.

- הפרטה אסורה של סמכויות שלטוניות - הפעלת סמכויות הגבייה כרוכה באופן שיגרתי בנקיטה באמצעים כוחניים ופגיעה בזכויות מוגנות ובניהן הזכות לקניין, הזכות לפרטיות והזכות לכבוד. הפגיעה בזכויות אלה אינה לגיטימית כשהיא מבוצעת על ידי חברות פרטיות הפועלות להשאת רווחיהן וקיים חשש ממשי לניצול לרעה של הסמכויות ולהפעלתן באופן שרירותי ולצורך קידום מטרות זרות.
- העדר מנגנוני פיקוח וטיפול בתלונות - בהעדר חקיקה, פועלות חברות הגבייה ללא פיקוח נאות מצד הרשויות.
- התפרקות הרשות המקומית משיקול דעת מהותי - חברות הגבייה מחליטות פעמים רבות בעצמן בדבר פריסת חובות ומקבלות החלטות מהותיות הנוגעות לחובות התושבים.
- תמריץ מוגבר לביצוע פעולות גבייה לצורך גריפת רווחים - רווחי החברה ושכר הגובים נקבעים כעמלה מתוך הכספים שגובים והוצאות הליכי הגבייה.

פעולה בחוסר סמכות ללא הסדרה בחוק

למרות הפגיעה הטמונה בשימוש בסמכויות הגבייה בזכויות יסוד, העברת סמכויות הגבייה של הרשויות המקומיות לידי חברות למטרות רווח נעשית זה שנים רבות ללא כל הסמכה בחוק, ללא נהלים מסודרים ואחידים ובלא פיקוח ראוי.

כבר בשנת 2005 התחייבה המדינה בפני בג"ץ להסדיר את העסקת חברות הגבייה הפרטיות בחקיקה (בג"ץ 9474/00 אליעזר גל נ' עיריית חיפה (21.11.2005)) ובדוח מבקר המדינה משנת 2008 קבע המבקר, כי על משרד הפנים לפעול לאלתר להסדרה חקיקתית של הנושא לאור רגישותו הרבה והפגיעה הטמונה בו בזכויות אדם. המבקר הוסיף כי קיים "חשש ממשי כי אין בדרך פעולתן של הרשויות המקומיות כדי להבטיח כי הסמכויות שהן העבירו לידי חברות הגבייה מופעלות תוך הקפדה על קיום הליכים הוגנים ותוך שמירה על הזכויות של החייבים".

יש לזכור, כי גביית חובות עירייה אינה נעשית בדרך המלך, באמצעות הליך שיפוטי תקין, אלא באמצעות הליך גביה מנהלית המהווה סמכות מרחיקת לכת, אשר פגיעתה בפרט קשה ומכאיבה ואשר קיים ספק באשר לעמידתו של הליך זה בעקרונות של המשפט המינהלי-חוקתי.² אנו סבורים, כי יש להפסיק את השימוש בהליכי הגבייה המנהליים מכוח פקודת המיסים (גבייה) לאור היותה פקודה מנדטורית הנעדרת מנגנונים מספקים להגנה על זכויות החייבים. אולם לכל הפחות, יש להסדיר את הליכי הגביה הנוכחיים, אשר מבוצעים באמצעות חברות פרטיות בחקיקה כמפורט.

על אף התחייבויותיה החוזרות של המדינה להסדיר סוגיה חשובה זו, שיש בה כדי לפגוע בזכויות אדם בסיסיות, עד היום לא נעשו צעדים ממשיים לקידום הצעת חוק שתבטיח את זכויות החייבים. תוצאות מחדל זה חמורות ביותר ומשליכות על זכויות האזרחים:

² עתמ (חי) 3061/06 רכבת ישראל בע"מ נ' עיריית חדרה (19.9.2007)

”בהעדר הסדר חקיקתי מקיף, נוהגת כל רשות על פי שיקול דעתה ואין פיקוח ראוי על חברות הגביה, הפעולות הננקטות על ידן וסכומי ההוצאות אותם נדרשים החייבים לשלם. אין גם אחידות בין הרשויות והאזרח נתון לחסדי חברות הגביה. זהו מצב המחייב את המחוקק לשנס מותניו ולהשלים את הליך החקיקה בהקדם.”³

הסדרת הנושא בחקיקה

בהמשך לאמור לעיל, יש להסדיר בדחיפות בחקיקה את הדברים הבאים:

- א. אחריות הרשויות להליכי הגביה.
- ב. הבטחת הגנה על זכויות החייב.
- ג. הגדרה ברורה של הסמכויות שרשאיות חברות הגביה להפעיל.
- ד. קביעת קריטריונים ברורים להליך הגביה תוך הותרת שיקול הדעת במלואו בידי הרשות המקומית.
- ה. תנאי המכרזים וההתקשרות בין הרשות לחברות. קביעת תנאים ומגבלות להתקשרות עם חברת גבייה ועובדיה.
- ו. פיקוח הדוק על חברות הגביה על ידי הרשות כולל מנגנון בירור וטיפול בתלונות התושבים.
- ז. קביעת סכומי הוצאות אחידים עבור הליכי הגבייה.
- ח. קביעת איסור על מנגנון תגמול לחברות גבייה המבוסס על הצלחת הגבייה בפועל.

יצוין, שביום 6.12.11, בעקבות פנייתנו, התקיים דיון בנושא האמור בוועדת הפנים, בראשותו של היו"ר דאז אמנון כהן. נציג משרד הפנים, עו"ד נתן בביוף, הציג בוועדה טיוטת הצעת חוק בעניין שבנדון, והבטיח כי הצ"ח תקודם בהקדם. אלא שמאז ועד היום, על אף פסיקת בית המשפט לפני 8(!) שנים, ביקורת מבקר המדינה לפני 5(!) שנים, הבטחות משרד הפנים בשלל מכתבים ובוועדה בכנסת וכן מכתבי מעקב של ועדת הפנים - לא קודמה הצעת החוק ע"י הממשלה.

אנו פונים אליך לבקשך לדרוש ממשד הפנים ומשרד המשפטים להורות על הפסקה מיידית של השימוש בחברות גבייה פרטיות ברשויות המקומיות בהעדר סמכות ובשל הפגיעה החמורה בזכויות אדם, ולכל הפחות - להציג בדחיפות האפשרית לוועדה את הצעת החוק שהתחייבו לקדם, ולהבהיר מה הם לוחות הזמנים הצפויים לקידומה. כן, לדרוש מהרשויות לכלול בנוסח שיקודם את הפרטים המפורטים מעלה, שיש בהם כדי להבטיח שמירה ומימוש של זכויות אדם.

בכבוד רב ובברכה,

אן סוצ'יו, עו"ד

רכות תחום זכויות אדם בהפרטה

דבי גילד-חיו, עו"ד

מקדמת מדיניות וחקיקה

³ עא (חי) 9633-05-09 זיו כספי נ' מנאל עסאקלה (3.1.2010) (ההדגשה הוספה)